

Asia: VN/25955/2022

Valtioneuvoston asetus kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Yleistä asetuksesta

Tervolan kunta pitää valitettavana, että asetusluonnoksen lausuntokierros toteutetaan erittäin lyhyellä aikavälillä, sote-uudistuksen loppuvaiheessa ja lähellä valtion talousarvion hyväksymistä. Asetus tulee voimaan jo 1.1.2023 ja lausuntojen tosiasiallinen vaikutus asetuksen sisältöön jäänee vähäiseksi.

2. Laskennallisten kustannusten ja lisäosien perushinnat vuodelle 2023 (1 §)

-

3. Syrjäisyysluvun määräytymisperusteet (2 §)

Syrjäisyystekijä on ollut myös aiemmin yksi kunnan peruspalvelujen valtionosuuden laskentaperusteista. Esitys muuttaa nykyistä laskentaa siten, että vuoden 2023 syrjäisyyden määrittelyssä luovutaan linnuntie-etäisyydestä ja siirrytään tiestöön perustuvaan saavutettavuuden mittaamiseen. Tiestöön perustuva laskentatapa on parempi kriteeri, mikäli syrjäisyyslisällä on tarkoitus kompensoida maantieteellisistä etäisyyksistä kunnalle aiheutuvia kustannuksia.

Valtionosuuslaskelmien mukaisesti Tervolan kunnan syrjäisyysluku vuonna 2022 on 0,7470 ja vuonna 2023 1,3780. Syrjäisyyslisää kunta on kuitenkin saamassa vuonna 2023 44 euroa/asukas kuluvaa vuotta vähemmän.

Syrjäisyyden perusteella jaettavaa peruspalvelujen valtionosuuden lisäosaa ollaan vähentämässä kuluvan vuoden 137 milj. eurosta 65 milj. euroon vuonna 2023. Ennakkolaskelmien perusteella syrjäisyyslisän piiriin luokiteltavien kuntien määrä kuitenkin kasvaa merkittävästi laskentatavan uudistuksesta johtuen.

Pinta-alaltaan laajan ja harvaan asutun kunnan valtionosuuksissa syrjäisyyslisän osuus on merkittävä. Tervolan kunta korostaa, että syrjäisyyskertoimen merkitystä ei tule heikentää nykyisestään. Lapin harvaan asutussa maakunnassa on elintärkeää, että alueelliset olosuhteet otetaan jatkossakin riittävästi huomioon kuntien valtionosuuksien määrittelyssä.

4. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lisäosan määräytymisperusteet (3 § ja liite)

Muihin valtionosuuden määräytymisperusteisiin verrattuna hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on erilainen valtionosuuserä, koska kunta voi ja sen toivotaankin omalla toimillaan vaikuttavan saamansa valtionosuuden määrään. Kriteerin tavoitteena on kannustaa kuntia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimenpiteisiin. Kriteerin kannustinvaikutusta vähentää se, että lisäosana jaettavan valtionosuuden määrä on suhteellisen pieni ja vaihteluväli jää kuntien kesken varsin vähäiseksi.

5. Kuntien peruspalvelujen hintaindeksi (4 § ja 8 §:n 3 momentti)

Kuntien peruspalvelujen hintaindeksi perusteena olevien kustannusten painorakennetta tulisi tarkastella tiheämmin kuin 5 vuoden välein. Toimintaympäristön muutokset, maailman talouden tilanne, kustannuskehitys ja muut muutokset vaikuttavat kustannuksiin ja siksi tiheämpi tarkasteluväli olisi perusteltua. Ennusteissa tulisi olla nykyistäkin ajantasaisemmat pohjatiedot käytettävissä.

6. Verotuloihin perustuvassa valtionosuuden tasauksessa huomioon otettavat verotulot (5 § ja siirtymäsäännös 8 § 4 mom.)

Asetus muuttaa tulopohjan tasauksessa huomioon otettavia veroja. Aiemmin tasauksen laskennassa käytettiin laskennallista kunnallisveroa ja kunnan yhteisöveron tuottoa. Vuoden 2023 alusta näiden lisäksi myös laskennallinen kiinteistövero sisältyy tulopohjan tasauksessa huomioon otettaviin veroihin.

Kiinteistövero oli vuoden 2011 loppuun saakka kokonaan osana verotuloihin perustuvan tasauksen laskentaa ja nyt se palautetaan puolikkaan osalta mukaan tasaustalouden piiriin voimalaitoskiinteistöjä lukuun ottamatta. Kunnallisvero ja kunnan osuus yhteisöverosta ovat kokonaan mukana tasauksen laskennassa. Voimalaitosten kiinteistövero on voimalaitospaikkakunnille ainoa kompensatio voimalaitoksista aiheutuvista paikallisista haitoista, joten sen pitäminen tasausjärjestelmän ulkopuolella on perusteltua.

Kiinteistöveron suhteellinen painoarvo kuntien verotuloissa kasvaa sote-uudistuksen myötä. Kiinteistövero jää edelleen ainoana täysimääräisesti kunnille ja on samalla ainoa vain kunnille tuleva veromuoto.

7. Kotikuntakorvausta koskevien tietojen toimittaminen (6 §)

-

8. Siirtolaskelmissa huomioon otettavat verotulot (7 § 2 mom.)

-

9. Takautuvien palkkaharmonisaatiokustannusten huomioon ottaminen siirtolaskelmissa (7 § 1 mom.)

Palkkaharmonisaation takautuvien kustannusten eliminointi kunnilta siirtyvän rahoituksen laskennasta on oikea esitys, jotta kuntien kustannukset eivät siirtolaskelmissa vääristy ja aiheuta ylimääräistä tulonsiirtoa. Hyvinvointialueilla tapahtuva palkkaharmonisaatio tulee kattaa erillisrahoituksella, ei kuntien rahoituksella.

Kuntayhtymän alijäämän kattamisesta aiheutuvien kustannusten huomioon ottaminen siirtolaskelmissa

Tervolan kunta esittää, että kuntien siirtolaskelmissa otettaisiin huomioon myös mahdolliset kuntayhtymän alijäämän kattamisesta aiheutuvat kustannukset.

Esim. Länsi-Pohjan sosiaali- ja terveystalvelujen kuntayhtymän hallitus on 23.2.2022 tehnyt päätöksen kuntayhtymän alijäämän kattamisesta kuntayhtymän peruspääomaa alentamalla. Tervolan kunnan vuoden 2021 tilinpäätökseen on arvonalentumisena kirjattu 622 901,04 euron kustannukset. Tervolan kunta esittää, että kuntayhtymän alijäämän kattamisesta aiheutuva takautuva kustannus otettaisiin huomioon siirtolaskelmissa palkkaharmonisaatiokustannusten tapaan.

Simoska Mika
Tervolan kunta

Tauriainen Tuija
Tervolan kunta